CONCEPTE ALE FILOSOFIEI LUI L.BLAGA RAPORTATE LA FILOSOFIA LUI IM.KANT: ANALOGII ŞI DELIMITĂRI

Alexandru COJOCARI, Facultatea de Istorie şi Filosofie

This article mentions that Blaga's philosophy of culture formed in the Kantian philosophical paradigm. In this context, highlighting current and causes interest conceptual meanings of concepts and noumen mystery, transcendent and Great Anonymous, antinomies and transfigured etc. Thus, researchers have noticed similarities between design essential mystery L.Blaga and noumena (thing in itself) to Im.Kant. Lucian Blaga, in his sketch of philosophical self-presentation, say, trying to explain the basic ideas of his system, the „thing in itself", which Kant says, is only one of many possible variants of the idea of mystery.

Filosofia blagiană s-a format în mediul de cultură filosofică al paradigmei kantiene. În acest context este actuală şi provoacă interes evidenţierea semnificaţiilor conceptuale ale noţiunilor mister şi noumen, transcendent şi Marele Anonim, antinomii şi antinomii transfigurate etc. Doctrina lui Kant, prin originalitatea sa, prin poziţia sa te forţează să raportezi totdeauna la dânsa orice examen nou al problemei cunoaşterii, menţiona I. Petrovici. Această constatare este valabilă şi pentru L.Blaga, conceptele filosofiei sale având raportări directe sau tangenţiale la conceptele şi reflecţiile kantiene. Astfel, cercetătorii au sesizat asemănări esenţiale între conceperea misterului la L.Blaga şi a noumenului (lucrului în sine) la Im.Kant. Lucian Blaga, în lucrarea *Schiţa unei autoprezentări filosofice,* afirma, încercând să-şi explice ideile fundamentale ale sistemului său, că „lucrul în sine", despre care vorbeşte Kant, nu e decât una din nenumăratele variante posibile ale ideii de mister.

La Kant, *lucrul în sine* este obiectul aşa cum este în integralitatea sa, în el însuşi şi ca atare imposibil de recunoscut de către intelectul finit uman, legat

structurat de apariția obiectului în reprezentare. Conceptul kantian de lucru în sine este perceput de L.Blaga drept temei al respingerii oricărei încercări de a imagina reprezentări cu privire la ceea ce se situează dincolo de limitele experienței [1, p.275]. În lucrarea *Lucian Blaga – Filosofia prin metafore* de Geo Săvulescu, este menționat că L. Blaga consideră că misiunea metafizicii este tocmai aceea de a studia transcendența şi face referințe precise la semnificația ei kantiană, de obiect în sine. El acceptă că transcenderea Existenței determină pe plan logic antinomii. Întreaga cunoaştere a transcendenței încalcă legile logicii şi este prin definiție irațională, mister versus alteritate surprinzătoare sau mister față de experiența obişnuită. Antinomiile, pe care L.Blaga le numeşte „transfigurate", nu pot pierde caracterul lor *misterios.* Blaga consideră că în spatele fiecărui fenomen se ascunde un mister, ceva de genul obiectului în sine, deci ceva transcendent. O antinomie transfigurată devine echivalentul intelectual al unui mister. [2, p.224] Antinomia transfigurată este o expresie conceptuală a postulării misterului ca transcendent. Odată formulată ea poate deveni, în anumite domenii, operațională logic şi deschizătoare de noi domenii.

Fenomenologia misterului reprezintă o ontologie a secretului, un cifru al transcendenței: „Suntem de părere, spune L.Blaga, că orizontul misterului este un implicat fundamental şi imanent al existenței şi conştiinței specific umane... conştiința umană nu e împlinită ca atare, decât în clipa când acest orizont se declară în ea. Acestui orizont imanent al misterelor îi corespunde o regiune de transcendență, care niciodată nu poate să fie absolut şi pozitiv convertită de cunoaşterea umană".

Conform concepției lui Blaga, cunoaşterea are, deci, în esența ei, un adânc sens metafizic. În Cenzura transcendentă el caută tocmai să determine raportul dintre „principiul metafizic absolut" şi „cunoaşterea individuală", privit ca o „relațiune de la o existență productivă la o existență produsă", adică „raportul de la creator la creat…". Prin cunoaştere individuată, L.Blaga înțelege cunoaşterea aşa cum aceasta este realizată de un individ uman oarecare. După Blaga, factorul metafizic absolut este ceea ce a înțeles metafizica prin substanță, eu absolut, rațiune imanentă, inconştient, conştiință – numindu-l „Marele Anonim". Teza apărată de filosoful român, care tratează raportul dintre Marele Anonim şi cunoaşterea individuală este următoarea: „Din motive ce țin de domeniul echilibrului existențial, Marele Anonim se apără pe sine şi toate misterele derivând din el de aspirațiile oricărei cunoaşteri individuale, creând între acesta şi misterele existenței o rețea de factori izolatori". Cunoaşterea individuală nu operează decât supunându-se cenzurii transcendente a Marelui Anonim. Cunoaşterea individuală este, prin structura ei central-ontologică fundată, în imposibilitate de a converti un mister existențial în nonmister. L.Blaga spune că Marele Anonim intervine cu cenzura transcendentă „fiindcă o cunoaştere absolut obiectivă, adică pozitiv transcen-

dentă, implică probabil o primejdie pentru echilibrul şi pentru intenționalitatea existențială". Misterele se manifestă ca Marele Mister (Marele Anonim) – situat la polul opus al cunoaşterii raționale şi care nu se lasă cuprins de intelectul rațional (enstatic) în mod adecvat – şi misterele derivate.

Sensul deplin al conceptului de mister se află în Trilogia cunoaşterii, ca Mare Mister (Marele Anonim) – centrul absolut al cunoaşterii şi al lumii, şi ca mistere derivate, cu grade diferite de „potențare", sau de generalitate. Ca obiecte ale cunoaşterii, acestea manifestă o atitudine „oarecum" activă, în sensul că „par a se apăra" (indirect prin Marele Anonim) de o înțelegere umană „în mod pozitiv şi absolut" adecvată. În esența sa ultimă, misterul rămâne o mare necunoscută pentru înțelegerea umană şi un miraj care atrage pentru creația umană. „Într-o asemenea teorie a cunoaşterii, subiectul cognitiv n-ar ieşi de fapt niciodată din „ocolul" misterului. Toate aceste procedee cognitive se reduc la operații cu mistere. Prin unele operații, cele ale intelectului enstatic, misterele s-ar împuțina şi s-ar atenua, fără a dispare niciodată complet, prin alte operații (ale intelectului ecstatic), sau cel puțin unele din ele s-ar potența. Obiectul cunoaşterii înțelegătoare e misterul. Problema cunoaşterii înțelegătoare e sau reducerea, sau potențarea „misterului", menționa L.Blaga [3. p.275].

Din relatările de mai sus constatăm că filosofia lui L.Blaga, de rând cu tangențele dintre conceptele de mister şi noumen, e axată şi pe cele două coordonate kantiene – transcendența şi transcendentalitatea. În *Trilogia cunoaşterii*, L.Blaga repune problema transcendenței într-un mod original. Filosoful român îi reproşează lui Kant faptul că acesta trasează o limită absolută a cunoaşterii în fața transcendentului, afirmând că există anumite „facultăți şi predispoziții ale conştiinței" care „ne deschid poarta spre transcendență". L.Blaga consideră că există o poartă spre transcendență, care nu poate fi trecută, dar care permite totuşi „un acces în transcendență". Metafizica ar reprezenta tocmai o astfel de încercare – de a trage „cu săgeți aprinse" în bezna transcendenței, cum se exprima marele nostru filosof-poet.

Referințe:

1. FLONTA, M. *Kant în lumea lui şi în cea de azi sau zece studii kantiene*. Iaşi: Polirom, 2005.
2. BLAGA, Lucian. Eonul dogmatic. În: *Trilogia cunoaşterii*. Bucureşti: Humanitas, 2003.
3. Ibidem.

Recomandat
Svetlana COANDĂ, dr., conf. univ.